

OBSAH

Předmluva	10
Úvodní slovo autorů	11
I Vady materiálu a defektoskopické zkoušky	13
1. Definice a rozdělení	13
2. Přehled defektoskopických metod	15
II Nedestruktivní zkoušky	19
1. Kapilární defektoskopické metody	19
1.1 Princip kapilárních metod	19
1.2 Metodika zkoušení	20
1.2.1 Provedení zkoušek	20
1.2.2 Detekční tekutiny a vývojky	24
1.2.3 Citlivost metody	25
1.3 Literatura	26
2. Zkoušky magnetoinduktivní a elektroinduktivní	27
Zpracovali: <i>Ing. M. Růžička a Ing. Dr. F. Havelka</i>	
2.1 Metoda rozptylových polí	27
2.1.1 Prášková metoda (polévací)	28
2.1.1.1 Popis metody	28
2.1.1.2 Přístroje	30
2.1.1.3 Příklady použití	34
2.1.2 Elektroindukční metody (sondy)	36
2.1.2.1 Popis metody	36
2.1.2.2 Přístroje	38
2.1.2.3 Příklady použití	39
2.1.3 Magnetografická metoda	40
2.1.3.1 Popis metody	40
2.1.3.2 Přístroje	41
2.1.3.3 Příklady použití	43

2.2	Metody vířivých proudů	45
2.2.1	Princip metody vířivých proudů	45
2.2.2	Metodika	46
2.3	Literatura	51
3.	Ultrazvukové defektoskopické metody	53
3.1	Fyzikální principy ultrazvukové defektoskopie; zvuk a ultrazvuk	53
3.1.1	Vlnění	53
3.1.2	Vlnová rovnice	54
3.1.3	Tvar a druhy vln	56
3.1.4	Rychlost šíření ultrazvukových vln	58
3.1.5	Energie, intenzita, akustický tlak vlnění	60
3.1.6	Interference a stojaté vlnění	63
3.1.7	Interakce ultrazvukového vlnění s látkou	65
3.1.7.1	Útlum ultrazvuku v materiálu	65
3.1.7.2	Odraz a lom	66
3.1.7.3	Ohyb vlnění	69
3.2	Zdroje ultrazvuku	70
3.2.1	Piezoelektrické měniče	70
3.2.2	Magnetostrikční měniče	76
3.2.3	Ultrazvukové pole piezoelektrického měniče	77
3.3	Metody ultrazvukové defektoskopie	80
3.3.1	Průchodová metoda	80
3.3.1.1	Přístroje pro průchodovou metodu	81
3.3.2	Odrazová metoda	82
3.3.2.1	Přístroje a zařízení	83
3.3.2.2	Doporučené ultrazvukové frekvence při praktickém zkoušení	91
3.3.2.3	Způsoby zobrazování při impulsní odrazové metodě	92
3.3.3	Rezonanční metoda	92
3.3.3.1	Přístroje rezonanční metody	93
3.3.4	Metoda umožňující zviditelnění vnitřních vad	94
3.3.4.1	Základní způsoby a přístroje	94
3.4	Metodika zkoušení ultrazvukem	96
3.4.1	Všeobecné podmínky zkoušení	96

3.4.2	Hlavní směry zkoušení ultrazvukem	97
3.4.2.1	Zjišťování vad	98
3.4.2.2	Měření rozměrů	101
3.4.2.3	Určování mechanických a fyzikálních vlastností materiálů	102
3.4.2.4	Posuzování struktury a složení materiálu	106
3.4.3	Příklady použití ultrazvukové defektoskopie	107
3.4.3.1	Zkoušení svarů	107
3.4.3.2	Kontrola trubek	112
3.4.3.3	Kontrola nýtovaných spojů	113
3.4.3.4	Zkoušení odlitek	113
3.4.3.5	Zkoušení vývalků	114
3.4.3.6	Zkoušení výkovků	115
3.4.3.7	Zkoušení povrchovými vlnami	116
3.4.3.8	Zkoušení deskovými vlnami	117
3.4.4	Automatizace a mechanizace ultrazvukové kontroly	117
3.4.5	Zkoušení nekovových materiálů	119
3.4.5.1	Defektoskopie betonu	121
3.4.5.2	Zkoušení keramiky	121
3.4.5.3	Zkoušení gumy a plastických hmot	122
3.5	Literatura	123
4.	Zkoušky prozařováním (radiologické)	125
4.1	Klasifikace záření	126
4.2	Ochrana před ionizačním zářením	126
4.2.1	Základní pojmy	128
4.2.2	Hygiena a bezpečnost na pracovištích s ionizačním zářením	129
4.2.3.	Výpočty ochrany před ionizačním zářením	130
4.3	Rentgenologie	131
4.3.1	Rentgenové záření	131
4.3.1.1	Vznik rentgenového záření	132
4.3.1.2	Spojité rentgenové spektrum	133
4.3.1.3	Mechanismus vzniku rentgenového záření	135
4.3.1.4	Charakteristické záření	136
4.3.2	Interakce rentgenového záření s hmotou	137
4.3.2.1	Absorpce	138

4.3.2.2	Rozptyl	140
4.3.2.3	Tvorba párů elektron — pozitron	141
4.3.3	Zdroje rentgenového záření	143
4.3.3.1	Rentgenky	143
4.3.3.2	Rentgenové přístroje	148
4.3.4	Projekce rentgenového obrazu	152
4.3.4.1	Centrální promítání	152
4.3.4.2	Centrální promítání s nebodovým zdrojem	155
4.3.4.3	Jakost rentgenového obrazu	156
4.3.5	Registrace rentgenového obrazu	161
4.3.5.1	Fotografická registrace rentgenového obrazu (rentgenografie)	161
4.3.5.2	Štítová rentgenologie (rentgenoskopie, skiaskopie)	192
4.3.5.3	Ionizační metoda	198
4.3.5.4	Zvláštní radiografické metody	199
4.4	Urychlovače částic	203
4.4.1	Betatron	203
4.4.1.1	Vznik betatronového záření	204
4.4.1.2	Konstrukce betatronu	206
4.4.1.3	Technika betatronografie	206
4.4.1.4	Přístroje v betatronografii	208
4.4.2	Lineární urychlovače	208
4.5	Gamagrafie	210
4.5.1	Zákony radioaktivních přeměn	210
4.5.2	Radioaktivní záření	213
4.5.3	Technické zářiče	215
4.5.4	Technika snímkování	215
4.5.5	Zařízení a přístroje pro gamagrafii	219
4.6	Literatura	222